

Методичні вказівки
до самостійної роботи студентів
з вивчення дисципліни
«ІСТОРІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ»

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

Методичні вказівки
до самостійної роботи студентів
з вивчення дисципліни
«ІСТОРІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ»

Вінниця
ВНТУ
2024

Рекомендовано до друку Методичною радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 1 від 23.08.2024 р.)

Рецензенти:

О. Г. Ратушняк, кандидат технічних наук, доцент

Т. М. Пілявоз, кандидат економічних наук, доцент

Методичні вказівки до самостійної роботи здобувачів з вивчення дисципліни «Історія фінансової думки» [Електронний ресурс] / уклад. Н. О. Коваль. – 2-ге вид. – Вінниця : ВНТУ, 2024. – (PDF, 31 с.)

Представлені матеріали в методичних вказівках містять інформаційний обсяг навчального курсу, практичні завдання для самостійного розв'язування, питання для самостійного опрацювання, рекомендовану літературу та тести для отримання практичного досвіду з актуальних питань, що дає можливість добре засвоїти навчальний матеріал здобувачами, а також надасть можливість самостійно його опрацювати.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1 ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ»	6
1.1 Навчальні цілі лекційних модулів	6
1.2 Зміст навчальних модулів.....	6
2 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ».....	8
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади та еволюція фінансової думки	8
Змістовий модуль 2. Сучасний погляд на розвиток історії фінансової думки.....	10
3 КЛЮЧОВІ ТЕМИ ЩОДО САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ОСНОВНИХ ПИТАНЬ ЗДОБУВАЧАМИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ	15
4 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗДОБУВАЧАМ ЩОДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ	21
5 ПРИКЛАД ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ	23
6 ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ	26
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	28

ВСТУП

Представлена дисципліна «Історія фінансової думки» входить до тих дисциплін навчального характеру, які забезпечують фундаментальну підготовку здобувачів економічних спеціальностей системи закладів рівня вищої освіти.

Метою дисципліни є формування знань щодо історичного розвитку господарювання, розвитку системи оподаткування та фінансової думки країн стародавнього світу для розуміння розвитку та закономірностей функціонування економічних та фінансових систем.

Завданнями дисципліни є:

- вивчення та поглиблення питань з історії економічної теорії та фінансової думки;
- формування у здобувачів уявлень про закономірності та тенденції історії розвитку фінансової думки;
- визначення та аналіз наукового історичного внеску окремих шкіл і напрямів в історії економічної теорії та фінансової думки.

Дисципліна «Історія фінансової думки» передбачає виконання двох лекційних та практичних модулів, а також підготовку певних робіт практичного та реферативного характеру, з обов'язковим проходженням тестових завдань.

Самостійна робота здобувачів – це:

- підготовка до аудиторних занять (лекцій, семінарських, практичних тощо);
- виконання завдань, які містять характер аудіювання з курсу протягом семестру;
- робота над окремими питаннями практичного характеру, з тем, які містить навчальна дисципліна, і які згідно з загальною робочою навчальною програмою винесено на самостійне опрацювання здобувачів;
- підготовка до всіх видів поетапних контрольних робіт, зокрема до модульних, тестових і комплексних контрольних робіт;
- виконання завдань, передбачених програмою щодо самостійного опрацювання деяких питань здобувачами.

Самостійна робота здобувачів складається з розроблених питань для самостійного опрацювання та тестових завдань для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу, а також задач для самостійного розв'язування. Самостійна робота здобувачами над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватися у бібліотеці, навчальних аудиторіях, а також в домашніх умовах з застосуванням інформаційних систем. Крім того вона може носити онлайн характер засвоєння матеріалу.

На самостійне опрацювання здобувачам виносяться навчальні матеріали наступного характеру:

- за рівнем складності доступні для самостійного вивчення;

- пов'язані з розширенням та доповненням основних знань, які викладаються в базовому курсі;
- вже представлені та розглянуті у попередніх темах, які побудовані на принципах, аналогічним вивченим;
- направлені на формування стійких знань та практичних навичок: тести, питання для самоперевірки, ситуаційні вправи.

Оцінювання самостійної роботи здобувачів є проведення контрольних заходів (поточного та підсумкового контролю), що є однією з основних форм контролю. Під час проведення практичних занять здійснюється поточний контроль, який має на меті перевірку рівня підготовки здобувача до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль передбачає семестровий контроль.

1 ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ»

1.1 Навчальні цілі лекційних модулів

З опорою на матеріал лекційного матеріалу здобувач має уміти:

- визначати загальні засади впливу економічного розвитку на закономірності та тенденції формування історії фінансової думки;
- проводити аналіз наукового внеску окремої школи та напрямку у розвиток фінансової думки;
- виявляти, вивчати та робити правильні висновки теоретично і практично орієнтовані щодо альтернативних історичних економічних та фінансових поглядів;
- оцінювати стратегічні еволюційні тенденції соціально-економічних та фінансових систем.

Представлені та сформульовані вище навчальні цілі лекційних модулів, дають можливість об'єктивно оцінити ступінь їх досягнення як за допомогою зовнішнього контролю так і з використанням інструментів самоконтролю засвоєння теоретичного лекційного навчального матеріалу.

1.2 Зміст навчальних модулів

Лекційний змістовий модуль № 1. Теоретичні засади та еволюція фінансової думки

1. Предмет і метод курсу «Історія фінансової думки».
2. Еволюція первісного господарства суспільства на ранніх етапах розвитку цивілізації.
3. Формування та особливості розвитку фінансової думки світового господарства в період з VIII ст. до н. е. до V ст. н. е.
4. Розвиток фінансової думки суспільства Європейської цивілізації в період середньовіччя (V-XV ст.).
5. Передумови формування ринкових економік в країнах Європи (XVI – перша половина XVII ст.).
6. Період становлення національних держав (друга половина XVII – початок XIX ст.) та розвиток ринкового господарства в цей період.

Лекційний змістовий модуль № 2. Сучасний погляд на розвиток історії фінансової думки

1. Розвиток та формування монополістичної конкуренції в процесі становлення фінансової думки країн Європи в другій половині XIX ст. – початок XX ст.
2. Особливості розвитку та основні напрямки формування фінансової думки в Україні в період розвитку ринкового господарства другої половини XIX ст. – початок XX ст.

3. Світове господарство та фінансова думка в період державно-монополістичного розвитку суспільства країн Європи в першій половині ХХ ст..

4. Процеси формування та розвитку національних економік країн Європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом науково-технічної революції в другій половині ХХ ст.

5. Інформаційно-технічна революція та її вплив на основні напрямки фінансової думки на початку ХХІ ст.

6. Соціально-економічний розвиток України в умовах радянської економічної системи та його вплив на розвиток теоретичних підходів фінансової думки.

7. Теоретичні засади формування сучасних ринкових механізмів в Україні в 90-ті роки ХХ ст.

2 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ»

2.1 Змістовий модуль 1. Теоретичні засади та еволюція фінансової думки

Тема 1. Предмет і метод курсу «Історія фінансової думки»

Предмет історії фінансів та фінансової думки. Фінансова та економічна історія, історія економічної політики, історія фінансових та економічних учень – складові частини історико-фінансової науки. Функції і основні методи вивчення історії фінансової думки. Історіографія та джерела фінансової економічної історії. Актуальність вивчення історії господарства та фінансової думки України у світовому глобальному контексті. Історії фінансової думки та її періодизація на базі інформаційного, цивілізаційного та загальноприйнятого підходів.

Тема 2. Еволюція первісного господарства суспільства на ранніх етапах розвитку цивілізацій

Основні історичні риси й періодизація первіснообщинного господарства, та господарська еволюція первісного суспільства кам'яного віку. Привласнювальне й відтворювальне господарство первісного суспільства. Аналіз найважливіших рис розвитку первісної доби. Особливості східного рабства та формування фінансової думки в цей період.

Зародження фінансово-економічних поглядів. Стародавні джерела фінансових знань. Економічна думка Стародавнього Сходу: кодекс законів про державне управління та державу.

Тема 3. Формування та особливості господарського розвитку фінансової думки світового господарства в період з VIII ст. до н. е. до V ст. н. е.

Історичні етапи фінансового та економічного розвитку античного світу. Стародавня Греція: крито-мікенський, гомерівський, архаїчний, класичний періоди. Роль античного полісу в господарському житті Стародавньої Греції. Рабовласництво як спосіб виробництва в Стародавньому Римі в період еволюції фінансової думки. Зародження протофеодальних відносин, криза рабовласництва, економічні передумови та наслідки занепаду Римської імперії.

Фінансова думка та вчення античного світу. Класичні економічні погляди Ксенофонта, Платона, Арістотеля та їх значення для розвитку теорії економічних вчень. Проблеми раціональної організації рабовласницького помістя у Стародавньому Римі.

Тема 4. Розвиток фінансової думки суспільства європейської цивілізації в період середньовіччя (V–XV ст.)

Західноєвропейський феодалізм: основні риси, етапи розвитку та економічна структура. Особливості соціальних систем становлення феодалізму в Західній Європі – антична (рабовласницька) й варварська (родоплемінна), витоки і шляхи подальшої еволюції.

Розвиток та характерні риси феодальної економіки та фінансової системи. Поняття феодальна земельна рента, та її види: відробіткова (барщина), натуральна (оброк), грошова (ценз).

Еволюція Франкської держави та феодальних відносин у Франції та Німеччині в період середньовіччя. Відносини власності і форм землекористування (алод, бенефіцій, феоде, прекарій), вотчина, сеньйорія, цензива, домен, вілани, маєри, рицарство. Міста Західної Європи в XI – XV ст. Міське самоуправління. Магдебурзьке право.

Особливості формування законопроектів франкського королівства і Київської Русі щодо розвитку феодалізму. Економічні погляди каноністів. Теорія Фоми Аквінського «справедливої ціни». Економічна фінансова думка арабського середньовіччя. Ібн Хальдун. Томас Мор і Томазо Кампанелла, та їх погляди щодо соціальної утопії пізнього середньовіччя.

Тема 5. Передумови формування ринкових економік в країнах Європи (XVI – перша половина XVII ст.)

Розвиток господарства країн Західної Європи та основні його аспекти. Розвиток мануфактурного виробництва. Міжнародний поділ праці, розвиток та формування національних, європейських та світового ринків товарів і грошей, перехід до ринкового товарного виробництва шляхом еволюції простого. Великі географічні відкриття, та їх вплив на зародження і розвиток індустріального суспільства в країнах Європи. Процес колонізації Північної Америки. Війна за незалежність та утворення США. Економічний розвиток та його особливості країн Центральної, Південно-Східної та Східної Європи.

Процес становлення історії фінансової думки як самостійної науки. Економічна політика провідних європейських держав у XV–XVII століттях, особливості етапів розвитку меркантилізму. Теорії грошового та торгового балансу: Томас Мен, Вільям Стаффорд, Антоніо Серра, Бернардо Даванзатті. Особливості розвитку меркантилізму в Україні.

Тема 6. Період становлення національних держав (друга половина XVII – перша половина XIX ст.) та розвиток ринкового господарства в цей період

Промисловий переворот та індустріалізація. Основні етапи перетворення Англії у «фабрику світу». Створення колоніальної імперії, шляхом торгівельної та колоніальної експансії.

Випереджальний характер розвитку банківсько-кредитної сфери у Франції, в процесі зародження промислового перевороту. Аграрно-індустріальний характер французької економіки, який носить характер землеволодіння.

Промислова революція в Німеччині: передумови й основні етапи. Капіталізм в сільському господарстві «Прусський шлях» розвитку.

Соціально-економічні передумови розвитку економіки індустріального типу в США. Шлях розвитку капіталізму в сільському господарстві на Півночі та Півдні США, який отримав назву фермерський або («американський»).

Формування особливостей основних економічних ідей представників класичної школи політичної економії (У. Петті, П. Буагільбера, А. Сміта, Д. Рікардо). Економічні відносини в період створення національних фінансово-кредитних систем, які характерні для ринкової економічної системи глобального характеру.

Економічні погляди фізіократів, їх особливості, підходи щодо формування соціалістичних ідей, еволюція класичної політекономії.

2.2 Змістовий модуль 2. Сучасний погляд на розвиток історії фінансової думки

Тема 7. Розвиток та становлення монополістичної конкуренції в процесі становлення фінансової думки країн Європи в другій половині XIX на початку XX ст.

Розвиток нових галузей економіки в процесі індустріалізації та структурних зрушень в національних господарствах окремих країн. Індустріальна цивілізація та її особливості.

Темпи розвитку промислового виробництва, та їх характеристика. Особливості трьох типів промислово розвинених країн. Здійснення радикальних перетворень в аграрному секторі економіки світу. Аграрний розвиток у Німеччині та його особливості. Перехід на індустріальну основу розвитку сільського господарства США, Японії та європейських країн, та еволюційні особливості цього переходу. Матеріальної основи індустріальної цивілізації: міжнародний поділ праці, машинне виробництво, завершення формування світового ринку.

Тема 8. Особливості розвитку ринкового господарства й основні напрямки фінансової думки в Україні другої половини XIX - початок XX ст.

Промисловий переворот в Україні на базі прискорення процесу створення великої машинної індустрії та виникнення нових галузей виробництва. Особливості кризи феодально-кріпосницької системи. Сільське господарство України в дореформений період. Капіталістична

еволюція в сільськогосподарському виробництві. Соціальне розшарування на селі.

Економічний та промисловий розвиток західноукраїнських земель, його особливості в умовах капіталістичної еволюції в сільському господарстві. Галузева структура західноукраїнської економіки та її колоніальний характер. Перенаселення аграрного сектору та еміграція до Америки й Канади.

Форми організації внутрішньої торгівлі в Україні у XIX ст.: базарна, ярмаркова, та постійна стаціонарна торгівля. Характеристика змін у внутрішній торгівлі. Зростаюча роль товарних бірж та їх вплив на розвиток зовнішньої торгівлі. Розвиток та розширення зовнішньоекономічних зв'язків західноукраїнських земель. Грошова реформа 1862 р. Зміни в фінансово-кредитній системі, під впливом інтенсивного зрощення банківського капіталу з промисловим. Розвитку економічної та фінансової думки в Україні наприкінці XIX – початку XX ст.: загальні умови і основні напрямки.

Тема 9. Світове господарство та фінансова думка в період державно-монополістичного розвитку суспільства країн Європи в першій половині XX ст.

Формування і розвиток неокласичної теорії. Методологічні принципи маржиналізму. Особливості виникнення інституціоналізму.

Перша світова війна: наслідки та особливості їх подолання. Ознаки та характеристика економічної кризи 1929-1933 років. Суперечливий шлях господарського розвитку в міжвоєнний період, та відбудова економіки провідних країн світу. Економна політика фашизму та її вплив на господарство Німеччини під час світової кризи.

Японська економіка в міжвоєнний період, вплив світової економічної кризи 1929-1933 рр. на посилення мілітаризації. Військово-колоніальна експансія Японії.

Особливості розвитку сільського господарства провідних країн світу напередодні другої світової війни.

Кейнсіанство: історичні передумови виникнення, суть, неокейнсіанські моделі економічного росту (Р. Харрод, Є. Домар) та теорії економічного циклу (Е. Хансен).

Методологічні підходи та основні напрямки дослідження ідейних джерел посткейнсіанства. Економічні концепції Н. Калдора, П. Сраффи, Дж. Робінсон.

Неокласичні теорії та їх розвиток на початку XX ст. Зародження і розвиток неолібералізму в роботах М. Вебера і В. Ойкена. «Ордолібералізм» фрайбургської школи. Неоліберальні теорії в Німеччині після другої світової війни (Л. Ерхард), Франції (Ф. Хайек), Північній Америці (П. Самуельсон).

Тема 10. Процеси формування та розвитку національних економік країн європейської цивілізації в системі світового господарства під впливом науково-технічної революції в другій половині ХХ ст.

Розвиток європейської економіки в роки другої світової війни. Фінансові та економічні наслідки другої світової війни. Відбудова європейської економіки. Значення плану Маршалла.

Фактори економічного лідерства та особливості економічного розвитку і економічної могутності США в післявоєнному світі.

Німеччина та її шлях до економічного лідерства в Європі: економічні наслідки другої світової війни; роль реформ Л. Ерхарда для відродження економіки. Німецьке «економічне диво». Проблеми сучасного економічного розвитку країни.

Економіка Франції та її розвиток після другої світової війни: післявоєнна націоналізація і економічні наслідки війни; глобальні напрямки економічної та фінансової політики в системі сучасного розвитку.

Розвиток та особливості економіки Великобританії в післявоєнний період: пріоритети економічного розвитку після другої світової війни в другій половині ХХ ст.

Піднесення та фінансовий стрибок Японії в другій половині ХХ ст.

Особливості та значення індустріалізації сільського господарства. Зміни у співвідношенні позицій трьох підсистем за рівнем розвитку та загальним економічним потенціалом, особливості процесу індустріалізації в них. Особливості розвитку та характеристика фінансової і грошово-кредитної системи економічно розвинених країн світу та її вплив на міжнародну торгівлю. Форми розвитку та основні напрямки міжнародних економічних відносин. Значення Європейського Союзу та утворення міжнародних економічних об'єднань.

Консерватизм та його еволюція: монетаризм (М. Фрідмен), «економіка пропозиції» (П. Лаффер), «теорія раціональних очікувань» (Р. Лукас, Т. Сарджент, Н. Уоллес).

Особливості інституціоналізму та його відродження. Концепції неоінституціоналізму і основи їх аналізу: теорія суспільного вибору Дж. Б'юкенена; індустріально-технологічний інституціоналізм Дж. К. Гелбрейта; теорія транзакційних витрат Р. Г. Коуза.

Тема 11. Інформаційно-технічна революція та її вплив на основні напрямки фінансової думки на початку ХХІ ст.

Новий етап економічного розвитку світового господарства в умовах науково-технічного прогресу, та його якісно новий рівень. Економічний розвиток країн, що розвиваються та його особливість. Початок процесу індустріалізації та формування мінімального промислового комплексу.

Основні риси та особливості індустріальних країн, що розвиваються в 60-тих роки ХХ ст. Розвиток форм сучасних міжнародних економічних відносин на базі посилення інтеграційних процесів в європейських країнах. Умови виникнення і розвитку соціально-інституціонального напрямку в сучасній економічній науці.

Тема 12. Соціально-економічний розвиток України в умовах радянської економічної системи та його вплив на розвиток теоретичних підходів фінансової думки

Розвиток економіки України в 1914-1921 рр. Складний і суперечливий етап економічної історії України та його характеристика. Аграрна реформа: суть та прогресивний характер на шляху до нової економічної політики. Позитивні й негативні наслідки в УРСР проведення індустріалізації і колективізації в Україні.

Економічний розвиток західноукраїнських земель в 20-30-х роках ХХ ст., та його особливості. Відбудова господарства України після Другої світової війни. Розвиток української промисловості.

Аграрна політика держави. Розвиток соціальної сфери. Підвищення рівня технічної оснащеності на основі промислового розвитку. Новий курс прискореного розвитку економічної політики країни, направлений на легку промисловість. Криза системи планової економіки країни.

Економічні та соціальні наслідки реформи 1957 р. Шляхи перебудови управлінням сільським господарством у 1962 р. Зміцнення командно-адміністративної системи управління.

Напрямки та наслідки проведення реформи 1966-1970 років, аналіз її слабких місць. Новий етап перетворень у системі керівництва господарством 70-х років ХХ ст.

Грошова реформа 1961 року. Характеристика бюджетної та податкової політики країни. Перебудова банківської системи (90-ті роки ХХ ст.). Розвиток та становлення фінансово-кредитної сфери в державі.

Соціалістичні ідеї і втілення їх в реальність на базі розвитку марксистської політичної економії. Формування основних економічних концепцій Заходу (маржиналізму або неокласичного напрямку) та їх характеристика на базі немарксистського підходу до реалізації соціалістичних ідей.

Тема 13. Теоретичні засади формування сучасних ринкових механізмів в Україні в 90-ті роки ХХ ст.

Перебудова України на основі ринкових відносин на базі вирішення питань власності. Актуальні питання приватизація державної власності. Структурна перебудова господарства країни в умовах незалежності на тлі кризового стану економіки. Реформування та особливості трансформаційного перехідного періоду усіх сфер життєдіяльності

суспільства. Актуальність вирішення соціальних проблем суспільства, підвищення життєвого рівня населення. Державна політика зайнятості, бюджетно-податкова політика, кредитна, грошова, аграрна. Суть зовнішнь-економічної політики України та необхідність економічного зростання. Участь країни у світовому господарстві. Розвиток сучасної української фінансової думки.

3 КЛЮЧОВІ ТЕМИ ЩОДО САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ОСНОВНИХ ПИТАНЬ ЗДОБУВАЧАМИ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ

3.1 Еволюція фінансової думки

Вивчення економіки в західній цивілізації було започатковано переважно греками, зокрема Аристотелем (384-322 рр. до н.е.) та Ксенофонт (420-355 рр. до н.е.). Античні економічні мислителі займалися теоріями грошей, оподаткування, лихварства, прав власності, підприємництва, диференціації цін, справедливості в економічному обміні та аналізували вплив етики на економіку. До відомих економістів античної школи належать Фома Аквінський (1225-1274), Іоанн Дунс Скот (1265-1308), Жан Буридан (1295-1358), Жан Буридан, (1295-1358), Ніколь де Оресме, (1320-1382), Габріель Бьоль, (1425-1495), сер Вільям Петті (1623-1687).

3.2 Класики економічної та фінансової думки

Класичні економісти розробили теорії про те, як працюють ринки та ринкова економіка, зосередивши увагу на динаміці економічного зростання, що підкреслювало економічну свободу та просувало такі ідеї, як *laissez-faire* та вільна конкуренція. Вони запровадили трудову теорію вартості, теорію розподілу (Сміт), принципи політичної економії та оподаткування (Рікардо 1817, Мілль 1848), теорію додаткової вартості (Карл Маркс), принцип порівняльних переваг, теорію міжнародної торгівлі (Рікардо) та монетарні теорії. До відомих економістів класичної школи належать Адам Сміт, Давид Рікардо, У. Джевонс, Жан-Батіст Сей, Джон Стюарт Мілль, Томас Мальтус, професор Пігу та Альфред Маршалл.

3.3 Неокласичні теорії та їх еволюція

Неокласики вперше запровадили теорії раціональності та індивідуальних переваг, максимізації корисності (утилітаризм, Джеремі Бентам) та інформаційну економіку, теорії ринкових форм та промислової організації, теорію загальної рівноваги, криві байдужості та теорію порядкової корисності. Неокласична економіка також збільшила використання математичних рівнянь у вивченні різних аспектів економіки.

Відомими економістами неокласичної школи є Вільям Стенлі Джевонс («Теорія політичної економії» (1871), Карл Менгер («Принципи економіки» (1871), Леон Вальрас («Елементи чистої економіки» (1874-1877), Джоан Робінсон («Економіка недосконалої конкуренції» (1933), Едвард Х. Чемберлін («Теорія монополістичної конкуренції» (1933), Пол Самуельсон та ін.

3.4 Розвиток ісламської економіки в контексті історії фінансової думки світу

Практика ісламської економіки була започаткована в державі Медіна в 6-му столітті. Після цього процесом розвитку цієї дисципліни займалися різні вчені та економісти в різні століття. Серед них Абу Юсуф (731-798), Аль Фарабі (873-950), Аль Газалі (1058-1111), Аль Маваріді (1675-1158), Насір ад-Дін ат-Тусі (1201-1274), Ібн Таймія (1263-1328), Ібн Халдун (1334-1406) «Історія світу» (Китаб аль-Ібар), Асаад Давані (1444). Вони поглибили ідеї теорії споживача, попиту та пропозиції, еластичності, оподаткування (крива Халдуна-Лаффера (залежність між податковими ставками та податковими надходженнями) тощо) у світлі ісламської економіки. Ібн Халдун вважається Предтечею сучасної економіки.

Інструменти ісламської економіки також використовуються в сучасній економіці деякими економічними мислителями. Серед них слід відзначити праці М. Умер Чапра (Іслам та економічні виклики), Монзера Кафа. Наджат Уллах Сіддікі, М.А. Маннан, Фахім Хан, Анас Зарка добре відомі сучасному світові.

3.5 Теоретичні аспекти історії фінансової думки

Предмет «Історія фінансової думки» можна визначити як критичний аналіз розвитку економічних та фінансових ідей, дослідження їхніх витоків, взаємозв'язків і, в деяких випадках, результатів. Історія фінансової та економічної думки охоплює мислителів і теорії в галузі політичної економії та економіки від стародавнього світу до наших днів. Економіка не вважалася окремою дисципліною до дев'ятнадцятого століття. Економічна думка пройшла шлях від феодалізму в Середньовіччі до теорії меркантилізму в епоху Відродження (коли люди були зацікавлені в тому, щоб орієнтувати торговельну політику на просування національних інтересів). Сучасна політична економія Адама Сміта з'явилася під час промислової революції, коли технологічний прогрес, глобальні дослідження та матеріальний достаток, який раніше було неможливо уявити, ставали реальністю. Зміни в економічній думці завжди супроводжували зміни в економіці, так само як зміни в економічній думці можуть стимулювати зміни в економічній політиці. Іноді економічна думка зосереджувалася на таких аспектах людської природи, як жадібність та егоїзм, які зазвичай працюють проти загального блага; в інших випадках економічна поведінка розглядалася як саморегульована і спрямована на досягнення спільної мети. Оскільки сучасна економічна думка займається питаннями глобалізації та становлення глобальної економіки, економісти звернулися до безлічі інших дисциплін, які, як і економіка, розвивалися незалежно. Спираючись на їхні відкриття та об'єднуючись з ними у прагненні до спільної мети – принести користь людському суспільству, економічна думка може стати на шлях до досягнення нового рівня розуміння.

3.6 Класичні школи фінансової думки

Класична школа, яка вважається першою школою економічної думки, пов'язана з іменами шотландського економіста 18-го століття Адама Сміта та наступних британських економістів, таких як Роберт Мальтус і Давид Рікардо.

Неокласична школа економічної думки – це широкий спектр ідей, з яких розвинулася сучасна економічна теорія. Її метод є чітко науковим, з припущеннями, гіпотезами та спробами вивести загальні правила або принципи поведінки фірм та споживачів. Наприклад, неокласична економіка припускає, що економічні агенти раціональні у своїй поведінці, і що споживачі прагнуть максимізувати корисність, а фірми - максимізувати прибуток. Протилежні цілі максимізації корисності та прибутку лежать в основі теорії попиту та пропозиції. Іншим важливим внеском неокласичної економіки стала увага до граничних величин, таких як граничні витрати та гранична корисність.

Нова класична школа значною мірою базується на неокласичній школі. Нова класична школа підкреслює важливість мікроекономіки та моделей, що ґрунтуються на цій поведінці. Економісти нової класичної школи припускають, що всі агенти намагаються максимізувати свою корисність і мають раціональні очікування. Вони також вірять, що ринок завжди очищається. Нові класичні економісти вважають, що безробіття є здебільшого добровільним явищем, а дискреційна фіскальна політика є дестабілізуючою, в той час як інфляцію можна контролювати за допомогою монетарної політики.

Кейнсіанські економісти широко дотримуються основних макроекономічних ідей британського економіста Джона Мейнарда Кейнса. Кейнса вважають найважливішим економістом 20-го століття, незважаючи на те, що він втратив популярність у 1970-х і 1980-х роках після появи нової класичної економіки. По суті, кейнсіанські економісти скептично ставляться до того, що, якщо їх залишити в спокої, вільні ринки неминуче рухатимуться до рівноваги повної зайнятості.

Монетаризм іноді також називають Чиказькою школою (економічної думки). Монетаризм найбільш широко асоціюється з Мілтоном Фрідманом і підтримує насамперед вільну ринкову економіку. Економісти-монетаристи вважають, що роль уряду полягає в тому, щоб контролювати інфляцію шляхом регулювання грошової маси.

3.7 Письменники-меркантилісти та їх вклад в розвиток світової фінансової думки

Сер Вільям Петті (1623-1685).

Петті вважається засновником політичної економії. Його пам'ятають за внесок у розвиток статистичних методів та економічної теорії. Він мав кількісний склад розуму. Він був першим, хто розробив підхід до пошуку фактів в економічних дослідженнях. Як статистик Петті обмежувався

лише використанням кількісних даних і використовував просте середнє як статистичну технологію. Його найвідомішою працею став «Трактат про податки і внески» (1662).

Томас Мун (1571-1641) Він народився в Англії в 1571 році. За професією – купець. Його відома книга – «Скарб зовнішньої торгівлі Англії». Мун був відповідальним за формування торговельної політики Англії свого часу. Він виступав за фундаментальне правило міжнародної торгівлі. На його думку, правило міжнародної торгівлі має полягати в тому, щоб «продавати чужинцям щороку більше, ніж ми споживаємо їхніх товарів». Він був палким прихильником націоналізму та сильної влади. Це, на його думку, може бути реалізовано лише шляхом накопичення скарбів. Він пропонував запровадити високі імпорتنі мита на товари, призначені для внутрішнього споживання, і помірні мита на експорт. Він також визнавав важливість оподаткування.

Джон Локк досліджував вплив одноразової зміни пропозиції грошей на рівень цін. Юм розвинув аргументацію Локка, встановивши причинно-наслідковий зв'язок між пропозицією грошей і рівнем цін, Юм визнав існування пропорційного зв'язку між пропозицією грошей і рівнем цін за умови незмінності обсягу торгівлі та швидкості обігу грошей: він розглядав лише функцію міри вартості та засобу обігу грошей. Він ігнорував функцію нагромадження вартості грошей.

Річард Кантільйон (1680 -1734).

Кантільйон строго слідував за Петті у своєму методі та проблематиці. Метод Кантільйона був уантисистемним, а його проблема полягала в тому, щоб виявити співвідношення між землею і працею. Кантільйон визначав багатство як все, що приносить задоволення, а працю і капітал – як справжнє джерело багатства. Капітал розглядався як залежний фактор, вироблений спільно землею та доходами. У своїх міркуваннях про вартість. Кантільйоні визначав нормальну ціну товару як «міру кількості та якості землі і праці, витрачених на його виробництво». Найвагомий внесок Кантільйона був зроблений у сфері грошей. Він проаналізував взаємозв'язок між грошовою масою та рівнем цін. Підсумовуючи, можна сказати, що слава Кантільйона пов'язана з його аналітичним внеском у теорію вартості та грошей, а також з його описом кругового потоку національного доходу.

3.8 Класична школа фінансової думки

Класична економіка - це робота, виконана групою економістів у вісімнадцятому та дев'ятнадцятому століттях. Вони розробили теорії про те, як працюють ринки та ринкова економіка. Дослідження в першу чергу стосувалися динаміки економічного зростання. Вони наголошували на економічній свободі та просували такі ідеї, як *laissez-faire* та вільна конкуренція. Економічна думка до кінця 1800-х років. Книга Адама Сміта «Багатство народів», опублікована в 1776 році, може бути використана як

формальний початок класичної економіки, але насправді вона розвивалася протягом певного періоду часу і перебувала під впливом доктрин меркантилізму, фізіократії, просвітництва, класичного лібералізму та ранніх стадій промислової революції.

Відомими економістами цієї школи були Адам Сміт, Давид Рікардо, Томас Мальтус і Джон Стюарт Мілль. Якщо Адам Сміт вважається засновником і лідером школи, то Давиду Рікардо слід віддати належне за створення форми і методів школи. Дебати між Томасом Мальтусом і Давидом Рікардо щодо таких політичних питань, як «Кукурудзяні закони» і «Закони про бідних», сприяли формуванню фокусу і форми школи. Сміт був стурбований природою економічного зростання. Мальтус, Рікардо та інші класичні економісти переймалися питанням «розподілу». Однією з важливих дискусій серед класичних економістів було питання про наявність чи відсутність «надлишку» або «перенасичення». Жан Батист Сей і Мальтус були двома головними дійовими особами в питанні про існування надлишку та його вплив на ринкову економіку.

3.9 Походження економічних інститутів

Натуралізм означає спонтанне і природне походження економічних інститутів, в той час як оптимізм означає віру в те, що створені таким чином економічні інститути є корисними за своїми наслідками. Сміт був переконаний, що дії людей, які керуються своїми егоїстичними інтересами, обов'язково призведуть до суспільного блага. Для Сміта спонтанність і корисність йшли разом. Присутність одного передбачала присутність іншого.

Кожна людина керується власними інтересами. Кожна людина, так би мовити, максимізує вигоду і мінімізує втрати. Тому кожна людина займається тією діяльністю, яка видається їй найбільш вигідною. На цій концепції базується все суспільство. Кожен хоче покращити свої умови життя. Керуючись такою логікою, коли люди займаються різними видами діяльності, суспільство отримує багато типів економічних інститутів. Ці економічні інститути мають спонтанний характер. Але, хоча в основі цих інститутів лежить насамперед особистий інтерес, в кінцевому підсумку вони сприяють підвищенню суспільного добробуту. Не від доброзичливості м'ясника, пивовара чи пекаря ми очікуємо наш обід, а від того, як вони ставляться до своїх інтересів.

Кожна людина від природи є найкращим суддею власних інтересів і тому повинна мати можливість йти власним шляхом. Адам Сміт зазначав, що, переслідуючи власну вигоду, кожна людина під впливом невидимої руки досягає мети, яка не входила в її наміри. Сміт вважав, що з огляду на природний порядок, інтереси різних економічних одиниць не можуть суперечити один одному. Їхні інтереси повинні бути в гармонії. Це забезпечується роботою «невидимої руки» або механізму автоматичного регулювання. Якщо панує досконала конкуренція, то речі Сміта,

індивідуальний інтерес і суспільний інтерес будуть сумісні один з одним. Для функціонування природного порядку, або натуралізму, необхідна свобода, вільна конкуренція і *laissez-faire*.

3.10 Кейнс як критик класичної економіки

До класичних економістів зазвичай відносять Адама Сміта, Джеремі Бентама, Т. Р. Мальтуса, Давида Рікардо, Д. С. Мілля, Ж. Б. Сея тощо. Але Кейнс включив до категорії класичних економістів неокласичних економістів, включаючи Маршалла, Пігу та Еджуорта. Тому Кейнс критикував економічні теорії, розроблені цими авторами, головним чином Пігу. Нижче коротко розглядаються основні розбіжності між кейнсіанською та класичною теоріями доходу та зайнятості.

Дж. М. Кейнс та його послідовники, однак, відкидають фундаментальну класичну теорію рівноваги в економіці за повної зайнятості. Вони вважають її нереалістичною. На їхню думку, повна зайнятість є рідкісним явищем у капіталістичній економіці. Безробіття виникає тоді, коли функція сукупного попиту перетинає функцію сукупної пропозиції в точці, меншій за рівень повної зайнятості. Кейнс припустив, що в короткостроковому періоді уряд може підвищити сукупний попит в економіці за допомогою державних інвестиційних програм, щоб зменшити безробіття.

Класичні економісти вважають, що заощадження та інвестиції є рівними на рівні повної зайнятості. Якщо в якийсь момент часу потік заощаджень перевищує потік інвестицій, то ставка відсотка на грошовому ринку знижується, що призводить до збільшення інвестицій. Процес продовжується до тих пір, поки потік інвестицій не зрівняється з потоком заощаджень. Таким чином, на думку класиків, співвідношення між заощадженнями та інвестиціями досягається за допомогою механізму відсоткової ставки. Натомість Дж. М. Кейнс вважає, що рівність між заощадженнями та інвестиціями досягається через зміну доходу, а не через зміну відсоткової ставки.

Класичні економісти вважають, що рівень цін змінюється у відповідь на зміну кількості грошей. Кількісна теорія грошей намагається пояснити вартість грошей з точки зору зміни їх кількості. Дж. М. Кейнс відкинув просту кількісну теорію грошей. На його думку, якщо в економіці спостерігається спад, а ресурси лежать без діла і не використовуються, збільшення грошових витрат призведе до значного зростання реального обсягу виробництва і зайнятості, не впливаючи на рівень цін.

4 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗДОБУВАЧАМ ЩОДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

Однією з форм контролю знань здобувачів є контрольна робота яка представляє собою ефективний засіб організації самостійного вивчення дисципліни.

Основні етапи щодо виконання контрольної роботи здобувачами

1. Мета написання контрольної роботи:

а) основною метою виконання контрольної роботи є перевірка навичок здобувача до самостійного вивчення основ фінансової думки; узагальнення фактичного та теоретичного матеріалу за обраною темою та питаннями контрольної роботи;

б) основні вимоги до оформлення контрольної роботи:

- загальний обсяг – до 15 с.;
- перша сторінка – титульна, оформлена відповідно до нормативів, або в довільній формі;
- у кінці роботи – висновки та перелік використаної літератури.

2. Вибір тематики контрольної роботи. Здобувачу надається можливість обрати тему контрольної роботи з переліку тем відповідно до номера теми і номера прізвища здобувача в списку академічної групи.

3. Складається орієнтовний план роботи, на базі попереднього ознайомлення з літературою (базові підручники і конспект лекцій). Перехід до збирання інформації у додатковій літературі здійснюється після визначення місця обраної теми в загальному курсі і її зв'язками з іншими розділами дисциплінами.

4. За необхідністю викладач надає консультації щодо розробки плану контрольної роботи в онлайн або офлайн режимі.

5. Текст контрольної роботи здобувач пише самостійно, уникаючи переписування вивченої літератури, з обов'язковим посиланням на використані джерела інформації. Усі використані літературні джерела містяться у кінці роботи у списку літератури.

Обґрунтувавши основні питання, які необхідно розглянути в контрольній роботі, здобувач складає попередній план. Рекомендована структура роботи наведена нижче.

Вступ. У ньому представлено та обґрунтовано актуальність обраної теми, а також акцент робиться на основних завданнях, які необхідно вирішити в контрольній роботі. Загальний обсяг вступу – 1-2 сторінки.

Основна частина (містить у собі 1- 2 розділи, які можуть містити від 2 до 4 параграфів). Представлені розділи і параграфи повинні мати певну логічну послідовність, яка необхідна для розкриття суті теми обраної автором роботи. Ключові питання контрольної роботи відображаються через стислу та чітку назву розділів і параграфів.

Висновки. Загальний обсяг висновків – 1-2 сторінки, в яких наведені головні моменти дослідження і результати вивчення проблеми згідно обраної теми роботи.

Список використаної літератури – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв тощо.

Список використаних джерел слід розміщувати в порядку появи посилань в тексті (найбільш зручний для користування і рекомендований при написанні бакалаврських кваліфікаційних робіт).

Відомості про джерела, введені до списку, необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту ДСТУ 8302:2015 з обов'язковим наведенням назв праць.

Оформлена відповідним чином робота подається в електронному форматі (pdf.).

Представлений вид роботи рекомендовано використовувати для здобувачів які навчаються на базі оформлення індивідуального графіка в системі з використанням інструментаріїв онлайн-навчання.

5 ПРИКЛАД ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Виразники економічної думки доринкової епохи ідеалізували:
  - а) ринкові економічні стосунки;
  - б) натурально-господарські стосунки;
  - в) велику торгівлю і лихварські операції;
  - г) експортно-імпорتنі операції.
2. Закони Хаммурапі регламентували боргове рабство з метою:
  - а) найшвидшого переходу до ринкової економіки;
  - б) забезпечення зростання податкових надходжень до казни;
  - в) не допустити руйнування основ натурального господарства;
  - г) поповнення державної казни.
3. Аристотель відносить до сфери хремастики:
  - а) землеробство і ремесло;
  - б) лихварство і торгово-посередницькі операції;
  - в) дрібну торгівлю;
  - г) зовнішньоекономічні зв'язки.
4. Відносно економічних поглядів Аристотеля і Ф. Аквінського гроші – це:
  - а) зовсім безкорисний продукт;
  - б) результат домовленості між людьми;
  - в) стихійно виниклий товар;
  - г) об'єктивна необхідність.
5. Згідно з концепцією «справедливої ціни» Ф. Аквінського, в основі вартості (цінності) товару лежить:
  - а) затратний принцип;
  - б) морально-етичний принцип;
  - в) затратний і морально-етичний принципи одночасно;
  - г) праця.
6. Автором терміна «політична економія» є:
  - а) Аристотель;
  - б) Ф. Аквінський;
  - в) А. Монкретьєн;
  - г) А. Сміт.
7. Кольбертизм – це характеристика протекціоністської політики в економіці, в результаті якої ємність внутрішнього ринку:
  - а) не змінюється;
  - б) звужується;
  - в) розширюється;
  - г) дана політика не впливає на ємність ринку.

8. У відповідності до меркантилістичної концепції джерелом грошового багатства є:

- а) зростання закордонних інвестицій;
- б) перевищення імпорту над експортом;
- в) перевищення експорту над імпортом;
- г) праця.

9. Предметом вивчення меркантилізму є:

- а) сфера обороту (попиту);
- б) сфера виробництва (пропозиції);
- в) сфера обороту і сфера виробництва одночасно;
- г) нічого з вищепереліченого.

10. Предметом вивчення класичної політичної економії є:

- а) сфера обороту;
- б) сфера виробництва;
- в) сфера обороту і сфера виробництва одночасно;
- г) нічого з вищепереліченого.

11. Першим автором теорії відтворення і першим, хто розподіляв капітал на основний і оборотний, а працю – на виробничу та невиробничу, є:

- а) У. Петті;
- б) Ф. Кене;
- в) А. Сміт;
- г) К. Маркс.

12. А. Тюрго єдиним джерелом всякого багатства вважає працю;

- а) торговця;
- б) землероба (фермера);
- в) ремісника;
- г) лихваря.

13. На думку А. Сміта, набагато більшу вартість до дійсного багатства і доходів додає капітал, що вкладається у:

- а) торгівлю;
- б) землеробство;
- в) промисловість;
- г) зовнішню торгівлю.

14. У структурі торгівлі за А. Смітом перше місце посідає:

- а) внутрішня торгівля;
- б) зовнішня торгівля;
- в) транзитна торгівля;
- г) роздрібна торгівля.

15. Згідно з А. Смітом, у всякому розвиненому суспільстві вартість товарів обумовлена:

- а) затратами праці;
- б) затратами праці і капіталу;

- в) сумою доходів;
  - г) затратами капіталу.
16. А. Сміт вважає працю виробничою, якщо вона застосована у:
- а) сільськогосподарському виробництві;
  - б) будь-якій галузі матеріального виробництва;
  - в) галузях матеріального і нематеріального виробництва;
  - г) торгівлі.
17. У структурі капіталу А. Сміт визначає наступні частини:
- а) первинні і щорічні аванси;
  - б) основний і оборотний капітал;
  - в) постійний і змінний капітал;
  - г) як ціле.
18. Маржиналізм (маржинальна економічна теорія) базується на дослідженні:
- а) сумарних економічних величин;
  - б) середніх економічних величин;
  - в) граничних економічних величин;
  - г) середньовиважених величин.
19. Предметом вивчення суб'єктивного напрямку економічної думки є проблематика:
- а) сфери обігу (попиту);
  - б) сфери виробництва (пропозиції);
  - в) сфери обороту і сфери виробництва;
  - г) сфери торгівлі.
20. Пріоритетним методом економічного аналізу суб'єктивного напрямку економічної думки є:
- а) емпіричний;
  - б) каузальний;
  - в) функціональний;
  - г) граничного аналізу.
21. Предметом вивчення неокласичного напрямку економічної думки є:
- а) сфера обороту (попиту);
  - б) сфера виробництва (пропозиції);
  - в) сфера обороту і сфера виробництва;
  - г) сфера торгівлі.
22. Пріоритетним методом економічного аналізу неокласичного напрямку економічної думки є:
- а) емпіричний;
  - б) каузальний;
  - в) функціональний;
  - г) граничний.

6 ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Методологія та теоретичні аспекти історії фінансової думки.
2. Особливості первісного господарства суспільства та його еволюція на етапі ранніх цивілізацій.
3. Економічний розвиток та економічні вчення Стародавньої Греції.
4. Економічні вчення на базі основних етапів економічного розвитку Стародавнього Сходу.
5. Раціональна організації рабовласницької латифундії в Стародавньому Римі.
6. Становлення господарських відносин країн Західної Європи в епоху Середньовіччя.
7. Розвиток феодалізму. Законопроект франкського королівства «Салічна правда» та «Капітулярій про вілли».
8. Особливості формування та становлення господарства Київської Русі в період феодальних відносин.
9. Суб'єктивний напрямок фінансової думки та її проблематика.
10. Становлення та розвиток економічних поглядів каноністів. Фома Аквінський та його «теорія справедливої ціни».
11. Основні макроекономічні ідеї британського економіста Джона Мейнарда Кейнса їх значення для сучасної науки.
12. Регулювання грошової маси під впливом монетаризму.
13. Меркантилізм як економічне вчення і економічна політика провідних європейських держав у XV–XVII століттях.
14. Становлення глобальної економіки під впливом сучасної економічної думки.
15. Ідеї та вплив неокласичної школи економічної та фінансової думки на глобальні процеси в світовому господарстві.
16. Особливості відображення в економічному вченні Давіда Рікардо епохи промислового перевороту в Англії.
17. Питання реформування економічної системи в концепціях Ж. Сімонді, П. Прудона.
18. Особливості елементів та складових промислового перевороту у Франції.
19. Розвиток теорії взаємодії факторів виробництва і факторного розподілу в роботах Ж. Б. Сея.
20. Становлення епохи промислового перевороту в Німеччині та її відображення в роботах представників історичної школи.
21. Ідейні джерела та історичні умови виникнення марксизму в процесі розвитку фінансової думки.
22. Особливості промислового перевороту в США (остання третина XVIII – кінець XIX ст.).

23. Монополістична конкуренція Німеччини в період становлення ринкового господарства та економічної думки на початку XX ст.
24. Період монополістичної конкуренції Англії на тлі розвитку фінансової думки на початку XX ст.
25. Особливості ринкового господарства та фінансової думки Франції в період монополістичної конкуренції на початку XX ст.
26. Історичні аспекти розвитку ринкового господарства та фінансової думки США в період монополістичної конкуренції.
27. Економічна суть революції Мейдзи на тлі особливостей японського капіталізму кінця XIX – початку XX ст.
28. Особливості розвитку ринкового господарства та основні напрямки фінансової думки в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.).
29. Розвиток теорії загальної рівноваги, криві байдужості та теорію порядкової корисності.
30. Неокласична економіка та її вплив на збільшення використання математичних рівнянь у вивченні різних аспектів економіки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Краус Н. М., Краус К. М., Марченко О. В. Актуальні проблеми фінансів та економіки : навч. посіб. Київ : Аграр Медіа Груп, 2023. 286 с.
URL:
https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/43820/1/Kraus_Finansy_ta_Ekonomika_2023.pdf (дата звернення: 09.12.2024)
2. Актуальні проблеми сучасної науки та освіти. Ч. II : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 20–21 січня 2022 року. Львів : Львівський науковий форум, 2022. 76 с.
3. Краус Н. М., Нікіфоров П. О., Краус К. М., Поченчук Г. М. Фінансові інструменти економічного розвитку : навч.-метод. посіб. Київ : Аграр Медіа Груп, 2020. 210 с.
4. Уразов А. У. Основи економічної теорії. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 312 с.
5. Банерджі А., Дюфло Е. Дієва економіка для важких часів / пер. з англ. Р. Клочко. Київ : Наш Формат, 2021. 416 с.
6. Методичний посібник з вивчення предмету «Історія економіки та економічної думки» / Ю. П. Бондарчук. Кропивницький, 2019. 228 с.
7. Богоявленська Ю., Якобчук В., Тищенко С. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 476 с.
8. Тарасевич В. М. Історія економічних вчень : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 352 с.
9. Шевченко О. О. Історія економіки та економічної думки. Сучасні економічні теорії : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 288 с.
10. Hengstmengel J. Divine Providence in Early Modern Economic Thought. 1st Edition, 2019. 256 p.
11. Шевченко Л. С. Економічна теорія : навч. посіб. / 2-ге вид. Харків : Право, 2019. 268 с.
12. Бріль М. С. Політична економія: навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 280 с.
13. Камінська Т. М. Основи економічної теорії : підручник / 2-ге вид. Київ : Медицина, 2018. 232 с.
14. Томашик Л. С. Економічна теорія: навч. посіб. Львів : вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2018. 264 с.
15. Мацелюх Н. П. Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Політекономія : навч. посіб. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 270 с.
16. Стренковська А. Ю., Євдокімова О. М. Економічна теорія : конспект лекцій. Одеса : ОДАБА, 2018. 80 с.

17. Коваль Н. О., Глущенко Л. Д., Пілявоз Т. М. Сучасні механізми зростання національної економіки // *Економічні студії*. 2019. № 2 (24). С.100-105. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29897/61600.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (дата звернення: 06.11.2024)
18. Коваль Н. О. Соціально-економічні основи формування людського капіталу в Україні // TOPICAL ISSUES OF MODERN SCIENCE, SOCIETY AND EDUCATION : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 1-3 листопада 2021 р. SPC «Sciconf.com.ua», Kharkiv. Ukraine. 2021.1402 с. URL: <https://sciconf.com.ua/wp-content/uploads/2021/11/TOPICAL-ISSUES-OF-MODERN-SCIENCE-SOCIETY-AND-EDUCATION-1-3.11.21.pdf> (дата звернення: 06.11.2024).
19. Коваль Н. О., Пілявоз Т. М. Управління фінансовими ризиками в умовах інтеграції України у світовий фінансовий простір // *Modern Economics*. 2023. № 41(2023). С. 54-58. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V41\(2023\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-08) (дата звернення: 02.11.2024).
20. Коваль Н. О. Формування економіки знань країни в умовах військового стану // *LII Науково-технічна конференція факультету менеджменту та інформаційної безпеки, Вінниця, 21-23 червня 2023 р. : конференції ВНТУ, 2023*. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2023/paper/view/17541> (дата звернення: 02.11.2024).
21. Коваль Н. О. Інноваційні засади розвитку в контексті фінансового та банківського сектору // *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-113>.
22. Коваль Н. О., Зянько В. В., Єпіфанова І. Ю., Фурик В. Г. Методичні вказівки до самостійної підготовки та виконання курсової роботи з дисципліни «Міжнародні розрахунки та валютні операції» для студентів спеціальності 073 – Менеджмент II (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Менеджмент фінансово-кредитної діяльності». Вінниця : ВНТУ, 2019. 32 с. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/23003> (дата звернення: 03.11.2024).
23. ДСТУ 8302:2015 Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. URL: <http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2018/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3%208302%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9.pdf> (дата звернення: 04.11.2024).
24. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 11.11.2024).
25. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <https://library.ukma.edu.ua/> (дата звернення: 14.10.2024).

26. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/> (дата звернення: 07.11.2024).
27. Economics: Theory and Applications // *Udemy* : онлайн-платформа для навчання та викладання. URL: <https://www.udemy.com/course/economics-theory-and-applications/> (дата звернення: 05.11.2024).
28. What is Economics? // *Udemy* : онлайн-платформа для навчання та викладання. URL: <https://www.udemy.com/course/ib-economics-exam-review-foundations-of-economics/> (дата звернення: 11.10.2024).
29. Introduction to Economics // *Udemy* : онлайн-платформа для навчання та викладання. URL: <https://www.udemy.com/course/introduction-to-economics-irisfranz/> (дата звернення: 09.10.2024).
30. Introduction to Economic Theories // *Coursera* : освітня міжнародна платформа онлайн-курсів. URL: <https://www.coursera.org/learn/intro-economic-theories> (дата звернення: 11.10.2024).
31. Economics: Ten Strategic Principles Shaping Businesses // *Udemy* : онлайн-платформа для навчання та викладання. URL: <https://www.udemy.com/course/economics-10-principles/> (дата звернення: 11.10.2024).
32. Basics of Economics A Complete Study // *Udemy* : онлайн-платформа для навчання та викладання. URL: <https://www.udemy.com/course/economics-for-accounting-and-finance-professionals/> (дата звернення: 01.11.2024).
33. Офіційний сайт науково-теоретичного журналу «Економічна теорія». URL: <http://etet.org.ua> (дата звернення: 16.10.2024).
34. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua> (дата звернення: 07.10.2024).
35. Цілі Сталого Розвитку: Україна : національна доповідь. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> (дата звернення: 07.10.2024).

Електронне навчальне видання

Коваль Наталія Олегівна

**Методичні вказівки
до самостійної роботи здобувачів
з вивчення дисципліни
«ІСТОРІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ»**

Рукопис оформила *Н. Коваль*

Редактор *Л. Андронік*

Оригінал-макет виготовлено в *PBB ВНТУ*

Підписано до видання 23.12.2024 р.
Гарнітура Times New Roman.
Зам. № P2024-204

Видавець та виготовлювач
Вінницький національний технічний університет,
Редакційно-видавничий відділ.
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Хмельницьке шосе, 95,
м. Вінниця, 21021.
press.vntu.edu.ua;
Email: irvc.vntu@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК No 3516 від 01.07.2009 р.